

ЗУСТРІЧІ ДЕЯКИХ РІДКІСНИХ ВИДІВ ПТАХІВ У СТЕПОВІЙ ЗОНІ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ У 2016-2018 рр.

М.Н. Гаврилюк¹, Ю.В. Милобог², М. Prommer³

¹ Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького; бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, 18031, Україна
The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy; Shevchenko Blvd., 81, Cherkasy, 18031, Ukraine

² Криворізький державний педагогічний університет; пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50086, Україна
Kryvyi Rih State Pedagogical University; Gagarin av. 54, Kryvyi Rih, 50086, Ukraine

³ Herman Ottó Institute Nonprofit Ltd. Hungary; Park u. 2, 1221, Budapest, Hungary

✉ М.Н. Гаврилюк (M.N. Gavrilyuk), e-mail: gavrilyuk.m@gmail.com

Records of some rare bird species in the Steppe Zone of the Right-bank Ukraine in 2016–2018. - M.N. Gavrilyuk, Yu.V. Milobog, M. Prommer. - *Berkut*. 28 (1-2). 2019. - Data about 37 bird species collected in Kirovohrad, Mykolayiv and Odesa regions are present. 27 from them listed in the Red Book of Ukraine (2009). [Ukrainian].

Key words: fauna, distribution, breeding, migration, South Ukraine.

У роботі представлені результати фауністичних спостережень, проведених під час експедицій на території Кіровоградської, Миколаївської та Одеської областей. Наведені дані по 37 видах, 27 із них занесені до Червоної книги України (2009).

Ключові слова: фауна, поширення, гніздування, міграція, Південна Україна.

Польовий матеріал для статті зібрано під час експедиційних виїздів 30.04–5.05.2016 р., 29.05–4.06.2017 р., 28.05–2.06.2018 р. та 15–17.09.2018 р. Вони були присвячені вивченню та охороні балабана (*Falco cherrug*) в Україні (див. Гаврилюк, Милобог, 2016; Гаврилюк та ін., 2017, 2018). Дослідженнями охоплено Кіровоградську (Бобринецький, Долинський і Петрівський райони), Миколаївську (Веселинівський, Вознесенський і Миколаївський райони) та Одеську (Арцизький, Білгород-Дністровський, Біляївський, Болградський, Ізмаїльський, Кілійський, Лиманський, Овідіопільський, Ренійський, Саратовський, Таругинський і Татарбунарський райони) області. У публікації представлено матеріали щодо зустрічей з видами, занесеними до Червоної книги України (2009), а також окремими регіонально рідкісними та нечисленними птахами.

Нижче наведено інформацію про зустрічі з окремими видами або групами видів.

Рожевий пелікан (*Pelecanus onocrotalus*). На Дністрі біля с. Маяки (Біляївський район) 29.05.2017 р. спостерігали зграю, що нараховувала близько 70 ос. Біля с. Червоний Яр (Кілійський район) на оз. Китай 30.05.2017 р. – близько 430 ос. На ставку біля с. Трудове (Кілійський район) 29.05.2018 р. – 1 ос. На ставку на південь від с. Городне (Болградський район) 1.06.2018 р. годувалось близько 140 ос. У долині р. Сарата біля с. Благодатне (Саратський район) 2.06.2018 р. спостерігали зграю близько 150 ос.

Малій баклан (*Phalacrocorax pygmaeus*). У долині р. Ялпуг біля м. Болград 3.06.2017 р. – 2 ос. На оз. Кугурлуй біля с. Нова Некрасівка (Ізмаїльський район) 31.05.2018 р. – 5 ос.

Жовта чапля (*Ardeola ralloides*). На оз. Кугурлуй біля с. Нова Некрасівка (Ізмаїльський район) 1.06.2017 р. – 2 ос.

Косар (*Platalea leucorodia*). Біля с. Петропавлівка (Саратський район) 2.06.2018 р. – 1 ос. На ставку на схід від с. Новоселівка (Кілійський район) 16.09.2018 р. – 5 ос.

Коровайка (*Plegadis falcinellus*). На оз. Кугурлуй біля с. Нова Некрасівка (Ізмаїльський район) 1.06.2017 р. – 8

ос. У долині р. Ялпуг біля м. Болград 1.06.2017 р. – 12 ос., а також 3.06.2017 р. неодноразово групи від декількох до 30 ос. у польоті та під час годування.

Чорний лелека (*Ciconia nigra*). На рисових чеках на схід від с. Кислиця (Ізмаїльський район) 15.09.2018 р. спостерігали 3 ос.

Колоніальні поселення гідрофільних птахів виявлені в декількох місцях. У штучних насадженнях на лівому березі оз. Китай біля с. Василівка (Кілійський район, координати – 45° 33' 26" N, 29° 11' 12" E) 30.05.2018 р. знайдено змішану колонію граків (*Corvus frugilegus*) та інших видів птахів. За нашими оцінками, тут гніздилися: 40–80 пар квака (*Nycticorax nycticorax*), 30–50 пар малої білої чаплі (*Egretta garzetta*), не менше 2 пар сірої чаплі (*Ardea cinerea*), а також не менше 6 пар кібчика (*Falco vespertinus*) та 1 пари звичайного боривітра (*F. tinnunculus*). Для охорони даного місця гніздування колоніальних птахів доцільним є створення заказника місцевого значення. У колонії граків у верхів'ї лиману Сасик біля с. Новоселиця (Татарбунарський район) 29.05.2017 р. виявлено не менше трьох пар малої білої чаплі. У невеликій кількості вони гніздилися і в колонії граків, розташованій біля ставка на північ від с. Баштанівка (Татарбунарський район), де були відмічені 30.05.2017 р.

Огар (*Tadorna ferruginea*). На затоці Гасанській оз. Катлабуг біля с. Першотравневе (Ізмаїльський район) 30.05.2018 р. спостерігали 40 ос. На ставку на південь від с. Городне (Болградський район) 1.06.2018 р. трималися дві самки з виводками та ще дві пари.

Білоока чернь (*Aythya nyroca*). У верхів'ї лиману Сасик біля с. Новоселиця (Татарбунарський район) 29.05.2017 р. – 2 ос. На оз. Кугурлуй біля с. Нова Некрасівка (Ізмаїльський район) 1.06.2017 р. – 3 ос. У долині р. Ялпуг біля м. Болград 3.06.2017 р. – 1 ос. На ставку біля с. Трудове (Кілійський район) 29.05.2018 р. – 2 ос.

Червонодзьоба чернь (*Netta rufina*). На ставку на р. Дракула за 6 км на захід від с. Струмок (Татарбунарський район) 30.05.2018 р. – 3 ос.

Нерозень (*Anas strepera*). На оз. Сасик біля с. Приморське (Кілійський район) 30.05.2017 р. – 6 ос. На ставку

біля с. Трудове (Кілійський район) 29.05.2018 р. – 2 ос. На оз. Кугурлуй біля с. Нова Некрасівка (Ізмаїльський район) 31.05.2018 р. – 2 ос.

Чорний шуліка (*Milvus migrans*). Птаха із гризуном у дзьобі спостерігали 5.05.2016 р. біля південної частини Гурівського заказника (біля с. Гурівка Долинського району). Біля с. Стара Царичанка (Білгород-Дністровський район) 29.05.2017 р. – 1 ос. У Барановому лісі на північ від м. Ізмаїл 2.06.2017 р. – 1ос. Біля с. Фараонівка (Саратський район) 2.06.2018 р. – 1 ос.

Лучний лунь (*Circus pygargus*). Самку біля с. Вереміївка (Бобринецький район) спостерігали 5.05.2016 р. Самку біля с. Надежда (Саратський район) відмітили 29.05.2017 р. Самку або нестатевозрілого птаха біля с. Городне (Болградський район) бачили 1.06.2018 р.

Степовий канюк (*Buteo rufinus*). У лісосмузі вздовж балки за 2 км на північ від с. Луб'янка (Веселинівський район) 4.05.2016 р. знайдене гніздо, влаштоване на ясені на висоті близько 6 м. На момент виявлення воно було не заселене. Біля с. Трудове (Вознесенський район) 2.05.2016 р. – 1 ос. Біля с. Кам'яна Балка (Миколаївський район) 2.05.2016 р. – 1 ос. Біля с. Баннівка (Болградський район) 3.06.2017 р. – 1 ос. 31.05.2018 р. відмічені два поодиноких птахи на захід від с. Плавні (Ренійський район) та пара на захід від с. Котловина (Ренійський район). 2.06.2018 р. – по 1 ос. біля с. Олександрівка (Тарутинський район) та біля с. Петропавлівка (Саратський район). Біля с. Новоселівка (Кілійський район) – 16.09.2018 р. два птахи. 17.09.2018 р. – по 1 ос. біля с. Баштанівка та с. Дмитрівка (Татарбунарський район).

Орел-карлик (*Hieraetus pennatus*). Один птах світлої морфи спостерігався 31.05.2018 р. між м. Рені та с. Долинське (Ренійський район).

Малий підорлик (*Aquila pomarina*). 1 та 2.05.2016 р. – по 1 ос. на узліссі в південній частині лісового масиву Рацинська дача (Вознесенський район). Двох пролітних птахів спостерігали 17.09.2018 р. на великій висоті біля с. Плоцьк (Арцизький район).

Орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla*). На ставку на схід від с. Новоселівка (Кілійський район) одного дорослого птаха бачили 16.09.2018 р.

Кібчик (*Falco vespertinus*). Поодинокі пари і невеликі колонії на півдні Одеської області траплялися регулярно. У колонії граків біля с. Михайлівка (Саратський район) у 2018 р. гніздилось 5–10 пар кібчиків. Серед них 29.05.2018 р. спостерігали самку з передавачем. Це була самка на ім'я Ringló, яку було відловлено в Румунії 22.09.2016 р.¹ У насадженнях уздовж р. Єника на захід від с. Муравлівка (Ізмаїльський район, координати – 45° 32' 25" N, 29° 04' 48" E) виявлено найбільшу колонію, що нараховувала 30–40 пар кібчиків. Тут також трималася самка з передавачем на ім'я Marina (судячи з координат), проте візуально виявити її не вдалося. Цю самку теж було спіймано в Румунії 15.09.2015 р., у 2016 та 2017 рр. вона гніздилась у Красноперекіпському районі АР Крим¹.

Лежень (*Burhinus oedipnemus*). У долині р. Єника за 5 км на захід від с. Муравлівка (Ізмаїльський район) на

випасі 30.05.2018 р. виявлено 3 дорослих особини, одна з яких «відводила» спостерігачів, імовірно від розташованого тут гнізда.

Кулик-сорока (*Haematopus ostralegus*). На морському узбережжі біля с. Приморське (Кілійський район) 31.05.2017 р. – 2 ос.

Морський зуйок (*Charadrius alexandrinus*). На Тилігульському лимані біля с. Калинівка (Лиманський район) 3.05.2016 р. спостерігали пару.

Кулик-довгоніг (*Himantopus himantopus*). На Тилігульському лимані біля с. Калинівка (Лиманський район) 3.05.2016 р. – 2 ос. У долині р. Ялпуг біля м. Болград 3.06.2017 р. – 5 ос. Біля с. Струмок (Татарбунарський район) 29.05.2018 р. – на ставку близько 20 дорослих птахів, 2 на гніздах та двоє пухових пташенят. На ставку на р. Дракуля за 5 км на захід від с. Спаське (Татарбунарський район) 30.05.2018 р. – 2 ос. На затоці Гасанській оз. Катлабуг біля с. Першотравневе (Ізмаїльський район) 30.05.2018 р. спостерігали 28 ос. На ставку на південь від с. Городне (Болградський район) 1.06.2018 р. – 2 ос.

Чоботар (*Recurvirostra avosetta*). На Тилігульському лимані біля с. Калинівка (Лиманський район) 3.05.2016 р. – 8 ос., одна з них насиджувала кладку. Біля с. Струмок (Татарбунарський район) 29.05.2018 р. – на ставку 3 ос. На затоці Гасанській озера Катлабуг біля с. Першотравневе (Ізмаїльський район) 30.05.2018 р. спостерігали близько 60 ос. На ставку на південь від с. Городне (Болградський район) 1.06.2018 р. – 2 ос.

Середземноморський мартин (*Larus melanocephalus*). На Тилігульському лимані біля с. Калинівка (Лиманський район) 3.05.2016 р. – 13 пролітних птахів.

Малий мартин (*L. minutus*). На затоці Гасанській оз. Катлабуг біля с. Першотравневе (Ізмаїльський район) 30.05.2018 р. спостерігали близько 500 ос.

Каспійський мартин (*L. ichthyaetus*). На морському узбережжі біля с. Приморське (Кілійський район) 31.05.2017 р. – 1 дорослий птах. На оз. Китай біля с. Василівка (Кілійський район) 30.05.2018 р. – 1 дорослий птах. На затоці Гасанській оз. Катлабуг 30.05.2018 р. спостерігали 15 особин (дорослі та нестатевозрілі).

Каспійський крячок (*Hydroprogne caspia*). На затоці Гасанській оз. Катлабуг біля с. Першотравневе (Ізмаїльський район) 30.05.2018 р. спостерігали 2 ос.

Совка (*Otus scops*). Птахів виявлено за токовими криками самців. 2.06.2017 р. – по одній совці біля пункту пропуску через державний кордон Табаки – Мирне, а також за 2 км на південь від цього місця. 28.05.2018 р. – 1 ос. біля с. Петродолинське (Овідіопільський район). 1.06.2017 р. та 30.05.2018 р. – по 1 ос. у Барановому лісі на північ від м. Ізмаїл. 3.06.2017 р. – 1 ос. за 2 км на північний схід від м. Сарата. 31.05.2018 р. – голос 1 птаха вдень за 3 км на захід від с. Плавні (Ренійський район). 31.05.2018 р. – 1 ос. за 2 км на південь від с. Городне (Болградський район). 1.06.2018 р. – голос 1 ос. вдень на захід від с. Малоярославець-Перший (Тарутинський район) біля пункту пропуску через державний кордон. 1.06.2018 р. – 1 ос. за 5 км на північ від смт Тарутине.

Сіра сова (*Strix aluco*). Крик самця в Барановому лісі на північ від м. Ізмаїл відмітили 30.05.2018 р.

¹ <https://www.satellitetracking.eu>

Рожевий шпак (*Sturnus roseus*). Біля с. Владичень (Болградський район) 31.05.2018 р. – 2 ос.

Звичайна горихвістка (*Phoenicurus phoenicurus*). У Барановому лісі на північ від м. Ізмаїл 2.06.2017 р. знайдене гніздо з 7 опереними пташенятами, розташоване на рівні ґрунту в порожнині стовбура горіха.

Західний соловейко (*Luscinia megarhynchos*). Зранку 1.05.2016 р. самець тривалий час співав на краю закинутого садка біля с. Лелеківка (Петрівський район).

Чорногрудий горобець (*Passer hispaniolensis*). Виявлено декілька місць гніздування. 29.05.2017 р. – біля с. Веселий Кут (Арцизький район) 7 пар у гнізді білого лелеки (*Ciconia ciconia*). 30.05.2017 р. – біля с. Червоний Яр (Кілійський район) 10 гнізд, влаштованих на дереві. 30.05.2017 р. – біля с. Мирне (Кілійський район) у лісо-смузі 1 пара у старому гнізді орлана-білохвоста, 2 пари – у старому гнізді крука (*Corvus corax*) та ще одне гніздо на дереві. 3.06.2017 р. – у с. Мирне (Кілійський район) декілька пар у гнізді білого лелеки. 29.05.2018 р. – біля с. Михайлівка (Саратський район) не менше двох пар, гніз-

да на деревах. 30.05.2018 р. – у колонії граків та чапель біля с. Василівка (Кілійський район) виявлено не менше двох пар.

Подяки

Польові дослідження проводилися за фінансової підтримки Rufford Small Grants Foundation.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаврилюк М., Милобог Ю. Експедиція по вивченню балабана в степовій зоні України в 2016 році. - Український центр досліджень хижих птахів. 31.05.2016. <https://raptors.org.ua/ru/880>.
- Гаврилюк М., Милобог Ю., Prommer M. Експедиція з вивчення балабана на півдні України в 2017 році. - Український центр досліджень хижих птахів. 5.08.2017. <https://raptors.org.ua/ru/1092>.
- Гаврилюк М., Милобог Ю., Prommer M. Експедиція по вивченню балабана в Одеській області в 2018 році. - Український центр досліджень хижих птахів. 29.07.2018. <https://raptors.org.ua/ru/1270>.
- Червона книга України. Тваринний світ / Ред. І.А. Акімов. К.: Глобал-консалтинг, 2009. 1-624.